SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:771

av Anna af Sillén m.fl. (M)

Stärkt svensk kärnteknisk kompetens och forskningsinfrastruktur

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den långsiktiga nationella samordningen av forskning, utveckling och kompetensförsörjning inom kärnteknik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att säkerställa långsiktig tillgång till avancerad kärnteknisk forskningsinfrastruktur för svensk industri, akademi och berörda myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka möjligheterna till praktiskt tillämpad kärnteknisk forskning, utbildning och internationell forskningssamverkan och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige står inför en omfattande utbyggnad av fossilfri elproduktion där kärnkraften kommer att spela en central roll. Efter decennier av politisk osäkerhet har förutsättningarna för ny kärnkraft förbättrats och viktiga steg tagits för att möjliggöra investeringar i både befintliga och nya reaktorer. Men en framgångsrik utbyggnad förutsätter mer än finansiering, tillstånd och teknik. Den kräver också att Sverige långsiktigt säkrar och utvecklar den kärntekniska kompetens och forskningsinfrastruktur som behövs.

Sverige har en lång och framgångsrik tradition inom kärnteknisk forskning och utveckling. Den kompetens som byggts upp under många decennier har varit avgörande för att utveckla, driva och säkerställa en hög säkerhetsnivå i våra kärnkraftverk. Samtidigt har perioder av begränsade investeringar i kärnteknisk forskning och utbildning inneburit att delar av den nationella kompetensbasen och forskningsinfrastrukturen försvagats.

Under den gångna mandatperioden har regeringen tagit viktiga initiativ för att stärka forskningen och kompetensförsörjningen inom kärnkraftsområdet. Bland annat har särskilda forskningsmedel avsatts och insatser genomförts för att utveckla utbildning och innovation. Det är en välkommen utveckling som behöver fortsätta och fördjupas.

En avgörande fråga är hur Sverige säkerställer tillgången till avancerad forskningsinfrastruktur för praktiskt tillämpad kärnteknisk forskning. Det handlar bland annat om laboratorier och anläggningar där forskare kan undersöka bestrålat kärnbränsle, analysera material och komponenter samt utveckla och prova ny teknik. Sådan infrastruktur är nödvändig både för säker drift och livstidsförlängning av befintliga reaktorer och för utvecklingen av framtidens kärnkraft, inklusive små modulära reaktorer (SMR).

Tillgången till denna typ av anläggningar är också central för kompetensförsörjningen. Teoretisk utbildning vid universitet och högskolor behöver kompletteras med möjligheter till praktisk forskning och experimentell verksamhet. Det gäller såväl forskare och ingenjörer som specialister inom exempelvis strålskydd, materialteknik, kärnbränsle och reaktordrift.

I dag är delar av den svenska kärntekniska forskningsinfrastrukturen beroende av kommersiell verksamhet och internationella uppdrag. Det innebär en risk för att nationellt strategiska resurser och kompetenser inte finns tillgängliga i den omfattning som krävs för att möta framtidens behov. Det finns därför anledning att se över hur långsiktig tillgång till sådan infrastruktur kan säkerställas genom samverkan mellan staten, akademin och industrin.

Olika former av finansiering, gemensamt nyttjande och nationell samordning bör kunna övervägas. En viktig utgångspunkt bör vara att bygga vidare på de forskningsmiljöer och den kompetens som redan finns i Sverige. Ett exempel är Studsvik utanför Nyköping i Sörmland, där det sedan länge bedrivs avancerad kärnteknisk forskning och utveckling. Här finns bland annat laboratorier för undersökning av bestrålat kärnbränsle och material samt en internationellt etablerad forskningsverksamhet. Med planer på såväl ny kärnkraftsproduktion som framtida forskningsverksamhet har området potential att utvecklas till ett ännu viktigare nationellt nav för svensk kärnteknik. Liknande möjligheter att stärka samverkan mellan forskning, utbildning och industri bör tas till vara även på andra håll i landet.

En stärkt nationell samordning är också viktig för att säkerställa att forskningsinsatserna möter de behov som finns inom svensk kärnkraftsindustri. Forskning och utveckling bör bedrivas i nära samarbete mellan lärosäten, forskningsanläggningar, kraftbolag, teknikleverantörer och berörda myndigheter. Det gäller inte minst tillämpad forskning som kan bidra till ökad säkerhet, effektivare drift, längre livslängd för befintliga reaktorer och utveckling av nya reaktortekniker.

Sverige behöver dessutom stärka sina möjligheter att delta i internationella forskningssamarbeten. Genom organisationer som OECD:s kärnenergibyrå Nea, EU och Internationella atomenergiorganet IAEA bedrivs omfattande forskningsprojekt som är viktiga för teknikutveckling och kunskapsutbyte. För att svenska forskningsmiljöer ska kunna delta fullt ut behöver förutsättningarna för nationell medfinansiering och långsiktiga forskningsåtaganden vara goda.

En stark svensk kärnteknisk kompetens är inte bara en förutsättning för framtidens energiförsörjning. Den är också viktig för vår industriella konkurrenskraft, tekniska självständighet och förmåga att upprätthålla en hög säkerhetsnivå. I en tid av ökade geopolitiska osäkerheter är det dessutom av strategisk betydelse att Sverige har egen förmåga att utveckla, granska och förvalta avancerad kärnteknik.

Ska Sverige återta och långsiktigt befästa sin position som en ledande kärnkraftsnation måste vi också säkerställa att kompetensen och forskningsinfrastrukturen finns här. Det kräver ett långsiktigt ansvarstagande där staten, industrin och akademin tillsammans skapar förutsättningar för forskning, innovation och utbildning inom hela det kärntekniska området.

Anna af Sillén (M)

Alice Landerholm (M)

Jesper Skalberg Karlsson (M)